

Agnieszka Napiórkowska, Małgorzata Sadkowska-Todys

JERSINIOZA W POLSCE W 2008 ROKU

YERSINIOSIS IN POLAND IN 2008

Zakład Epidemiologii

Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie

STRESZCZENIE

W 2008 roku odnotowano 253 zachorowania na jersiniozę na terenie naszego kraju, a zapadalność wyniosła 0,66 na 100 000 mieszkańców. Zgłoszono 214 przypadków jersiniozy jelitowej i 39 przypadków jersiniozy pozajelitowej. Odnotowano 2 zgony osób chorych na jersiniozę, które mogły pozostawać w związku z zakażeniem pałeczkami *Yersinia*. Hospitalizowano 75% chorych. Najczęstszymi objawami klinicznymi w jersiniozie jelitowej były: biegunka (88% chorych), gorączka (79%), bóle brzucha (41%) oraz wymioty (30%). Natomiast w postaci pozajelitowej u 67% chorych występowały objawy ze strony układu kostno-stawowego. W roku 2008 nie odnotowano żadnego ogniska jersiniozy w kraju. Typy serologiczne izolowanych pałeczek *Yersinia enterocolitica* określono w 112 przypadkach zachorowań. Większość izolowanych pałeczek należała do serotypu O3 (78,6%). W roku 2008 odnotowano również 22 zachorowania wywołane przez *Y. enterocolitica* serotypu O8. Zwiększająca się co roku liczba zachorowań wywołanych tym serotypem oraz ich terytorialne rozprzestrzenianie się na terenie Polski wskazuje na istnienie rozsianego ogniska epidemicznego.

Słowa kluczowe: jersinioza, epidemiologia, Polska, rok 2008

Analizę epidemiologiczną występowania jersinioz w Polsce w 2008 r. przeprowadzono na podstawie danych z corocznych biuletynów „Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce” za lata 2003 - 2008 (MP Czarkowski i in., PZH i GIS) oraz ankiet - wywiadów o zachorowaniu na jersiniozę nadesłanych przez stacje sanitarno - epidemiologiczne z terenu całego kraju.

W 2008 r. w Polsce zarejestrowano ogółem 253 zachorowania na jersiniozę, zapadalność 0,66 na 100 tys. mieszkańców (tab. I). Liczba ta w porównaniu do 2007 r. (233 przypadki, zapadalność 0,62 na 100 tys.) zwiększyła się, choć wzrost nie był znaczący. Podobnie jak w latach ubiegłych odsetek osób hospitalizowanych z powodu zachorowań na jersiniozę był wysoki i wyniósł 75,1% (dla porównania w latach poprzednich:

ABSTRACT

The total number of 253 yersiniosis cases were reported in 2008 in Poland. The incidence rate was 0.66 per 100,000 population. In this year 214 cases of enteric yersiniosis and 39 cases of extraintestinal yersiniosis were notified. About 75% of patients were hospitalized. There were 2 reported deaths probably linked to yersiniosis. The most frequent clinical manifestations of intestinal yersiniosis were diarrhea (88% of cases), high temperature (79%), abdominal pain (41%) and vomits (30%). Out of 39 extraintestinal cases of yersiniosis 26 (about 67%) patients had acute arthritis symptoms from osteoarticular system. In 2008 there were no reported outbreaks of yersiniosis. The serotype was determined for 112 isolated strains of *Yersinia enterocolitica*. Most of them were *Y. enterocolitica* serotype O3 but there were also 22 cases caused by *Y. enterocolitica* serotype O8.

Key words: yersiniosis, epidemiology, Poland, 2008

83,1% w 2005 r., 67,9% w 2006 r. i 60,9% w 2007 r.). Tak wysoki odsetek hospitalizacji wskazuje, że w Polsce rozpoznawane i zgłaszane są przede wszystkim przypadki jersiniozy o cięższym przebiegu, a lekarze pierwszego kontaktu nie kierują rutynowo do badań laboratoryjnych w kierunku zakażenia tym patogenem osób z objawami ze strony układu pokarmowego.

Zachorowania kwalifikowane były według obowiązujących definicji przypadku dla jersiniozy jelitowej i jersiniozy pozajelitowej. Zgodnie z definicjami zgłoszono ogółem 223 przypadki potwierdzone i 30 prawdopodobnych, przy czym wszystkie zgłoszone przypadki jersiniozy jelitowej spełniały kryteria przypadku potwierdzonego (tab. II). Ogółem zarejestrowano 39 zachorowań jersiniozy pozajelitowej, z których 9

Tabela I. Jersinioza w Polsce w latach 2003-2008. Liczba zachorowań, zapadalność i hospitalizacja

Table I. Yersiniosis in Poland in 2003-2008. Number of cases, incidence rate per 100 000 population and hospitalization

Rok	Liczba zachorowań w kwartałach				Liczba zachorowań - razem	Zapadalność na 100 tys	Hospitalizacja	
	I	II	III	IV			Liczba	%
2004	18	28	22	16	84	0,22	62	73,8
2005	19	28	46	43	136	0,36	113	83,1
2006	23	26	37	54	140	0,37	95	67,9
2007	80	47	44	62	233	0,62	142	60,9
2008	58	97	58	40	253	0,66	190	75,1

* - niepełna rejestracja

(23,1%) zakwalifikowano jako przypadki potwierdzone, a 30 jako przypadki prawdopodobne. Odsetek ten był podobny w 2007 r. i wyniósł 23,5%.

Według danych uzyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego, w 2008 r. nie odnotowano zgonów, których wyjściową przyczyną było zachorowanie spowodowane pałeczkami *Yersinia enterocolitica* lub *Yersinia pseudotuberculosis*. Jednak według danych z indywidualnych zgłoszeń zachorowań na jersiniozę nadesłanych przez stacje sanitarno - epidemiologiczne z terenu całego kraju, w 2008 r. zarejestrowano 2 zgony osób chorych na jersiniozę. W obu przypadkach były to osoby starsze. W wywiadzie brak było informacji o chorobach towarzyszących. W pierwszym z przypadków od chorej z objawami posocznicy wyizolowano pałeczki *Yersinia enterocolitica* z krwi jako jedyny czynnik chorobotwórczy. Drugi ze zgonów nastąpił w miesiąc

Tabela II. Liczba zachorowań na jersiniozę w Polsce w 2008 r. według definicji przypadku

Table II. Yersiniosis in Poland in 2008 by voivodeship. Number of suspected and confirmed cases

Województwo	postać jelitowa	postać pozajelitowa		Ogółem
	przypadek potwierdzony	przypadek prawdopodobny	przypadek potwierdzony	
2. Kujawsko-pomorskie	33	0	0	33
3. Lubelskie	6	0	2	8
4. Lubuskie	3	0	0	3
5. Łódzkie	21	2	0	23
6. Małopolskie	29	0	0	29
7. Mazowieckie	27	1	1	29
8. Opolskie	5	22	0	27
9. Podkarpackie	0	0	1	1
10. Podlaskie	4	0	0	4
11. Pomorskie	18	0	0	18
12. Śląskie	42	1	2	45
13. Świętokrzyskie	4	1	2	7
14. Warmińsko-mazurskie	4	0	0	4
15. Wielkopolskie	6	3	1	10
16. Zachodniopomorskie	8	0	0	8
RAZEM	214	30	9	253

po wystąpieniu pierwszych objawów jersiniozy i trudno jest jednoznacznie uznać lub wykluczyć związek pomiędzy zachorowaniem a zgonem.

W 2008 r. w kraju nie odnotowano ognisk spowodowanych zakażeniem pałeczkami *Yersinia*. Zachorowania na jersiniozę jelitową wystąpiły we wszystkich

Tabela III. Jersinioza w Polsce w latach 2007-2008. Zachorowania i zapadalność na 100 000 mieszkańców wg województw
Table III. Yersiniosis in Poland in years 2007-2008 by voivodeship. Number of cases and incidence rate per 100 000 population

Województwo	Jersinioza ogółem				Jersinioza jelitowa				Jersinioza pozajelitowa			
	2007		2008		2007		2008		2007		2008	
	l.zach.	zapad.	l.zach.	zapad.	l.zach.	zapad.	l.zach.	zapad.	l.zach.	zapad.	l.zach.	zapad.
1.Dolnośląskie	1	0,04	4	0,14	1	0,04	4	0,14	-	-	-	-
2.Kujawsko-pomorskie	20	0,96	33	1,60	18	0,87	33	1,60	2	0,1	-	-
3.Lubelskie	5	0,23	8	0,37	3	0,14	6	0,28	2	0,1	2	0,09
4.Lubuskie	3	0,3	3	0,30	1	0,1	3	0,30	2	0,2	-	-
5.Łódzkie	14	0,54	23	0,90	12	0,46	21	0,82	2	0,08	2	0,08
6.Małopolskie	30	0,92	29	0,88	29	0,89	29	0,88	1	0,04	-	-
7.Mazowieckie	60	1,15	29	0,56	55	1,05	27	0,52	5	0,1	2	0,04
8.Opolskie	29	2,77	27	2,61	1	0,1	5	0,48	28	2,68	22	2,13
9.Podkarpackie	5	0,25	1	0,05	5	0,25	-	-	-	-	1	0,05
10.Podlaskie	1	0,08	4	0,34	1	0,08	4	0,34	-	-	-	-
11.Pomorskie	6	0,3	18	0,81	6	0,27	18	0,81	-	-	-	-
12.Śląskie	26	0,55	45	0,97	23	0,49	42	0,90	3	0,06	3	0,06
13.Świętokrzyskie	4	0,31	7	0,55	3	0,23	4	0,31	1	0,04	3	0,24
14.Warmińsko-mazurskie	2	0,14	4	0,28	2	0,14	4	0,28	-	-	-	-
15.Wielkopolskie	20	0,6	10	0,29	16	0,48	6	0,18	4	0,12	4	0,12
16.Zachodniopomorskie	7	0,41	8	0,47	6	0,35	8	0,47	1	0,06	-	-
RAZEM	233	0,62	253	0,66	182	0,48	214	0,56	51	0,14	39	0,10

Tabela IV. Liczba zachorowań na jersiniozę w Polsce w 2008 r. w grupach wieku.

Table IV. Yersiniosis in Poland in 2008. Number of cases by age.

Grupa wieku	liczba przypadków		
	jelitowa	pozajelitowa	ogółem
0	45	-	45
1	60	-	60
2	32	-	32
3	7	1	8
4	9	-	9
0-4	153	1	154
5-9	23	2	25
10-19	18	3	21
20-29	7	2	9
30-39	3	1	4
40-49	1	8	9
50-59	2	10	12
>60	7	12	19

województwach na terenie kraju, z wyjątkiem województwa podkarpackiego (tab. III). Największą liczbę zachorowań zarejestrowano w województwie śląskim (42 przypadki), natomiast najwyższą zapadalność odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim (1,6 na 100 tys.). W 2008 r. w województwie pomorskim liczba przypadków jersiniozy jelitowej wzrosła trzykrotnie w stosunku do 2007 r. (z 6 do 18 przypadków), a w województwach: kujawsko-pomorskim, łódzkim i śląskim prawie dwukrotnie (odpowiednio z 18, 12, 23 przypadków w 2007 r. do 33, 21, 42 w 2008 r.).

Zachorowania na jersiniozę pozajelitową zgłosiło 8 województw. Podobnie jak w poprzednich latach najczęściej zgłoszeń zarejestrowano w województwie opol-

skim. Większość z nich pochodziło z oddziału o profilu reumatologicznym jednego z opolskich szpitali, gdzie w rutynowej diagnostyce schorzeń układu kostnego stosuje się testy serologiczne wykrywające jersiniozę. Podobne testy stosowane/wykonywane są w większości takich oddziałów na terenie kraju. Wspomniany opolski szpital jest jednak prawdopodobnie jedynym w Polsce, w którym lekarze wywiązują się z obowiązku zgłaszania tej jednostki chorobowej.

Z analizy danych zamieszczonych w tabeli IV dotyczącej liczby zachorowań w grupach wieku wynika, że 153 zachorowania na jersiniozę jelitową wystąpiły u dzieci w grupie wieku 0-4 lata (71,5%). Natomiast zachorowania na jersiniozę pozajelitową dotyczą przede wszystkim osób po 40. roku życia, choć pojedyncze zachorowania rejestrowano we wszystkich grupach wieku.

W jersiniozie jelitowej najczęściej pojawiającym się objawem była biegunka (87,9%), z czego u około 12% pacjentów wystąpiła biegunka z krwawymi wypróżnieniami. Ponadto występowały objawy takie jak: gorączka – u 79,4%, bóle brzucha – 41,1% i wymioty – u 29,9% osób.

Oznaczenie typu serologicznego pałeczek *Yersinia* wywołujących zachorowanie nadal nie jest wykonywane rutynowo. W 2008 r. informacja o serotypie pałeczek *Yersinia*, izolowanych od chorych, była dostępna w 112 przypadkach, tj. w 50,2% zachorowań, w których wyizolowano patogen (tab. V).

Niepokojąca jest nadal zwiększająca się na terenie kraju liczba zachorowań wywołanych serotypem O8. W 2006 r. odnotowano pierwsze 2 przypadki spowodowane tym serotypem. W 2007 r. było ich 11, zaś w 2008 r. już 22. Jednocześnie zwiększa się rów-

Tabela V. Typy serologiczne pałeczek *Yersinia* wyizolowanych od pacjentów w Polsce w 2008 r.Table V. The serotypes of *Yersinia* strains isolated from cases in Poland in 2008

Województwo	Jersinioza jelitowa				Jersinioza pozajelitowa			
	Typy serologiczne				Typy serologiczne			
	<i>Y. enterocolitica</i>			nieokreślone	<i>Y. enterocolitica</i>			nieokreślone
	O3	O8	O9		O3	O8	O9	
1. Dolnośląskie	-	-	-	4	-	-	-	-
2. Kujawsko-pomorskie	3	2	-	28	-	-	-	-
3. Lubelskie	5	-	-	1	-	-	-	2
4. Lubuskie	2	-	-	1	-	-	-	-
5. Łódzkie	14	2	-	5	-	-	-	1
6. Małopolskie	15	1	-	13	-	-	-	-
7. Mazowieckie	9	3	-	15	-	1	-	1
8. Opolskie	1	-	-	4	-	-	-	22
9. Podkarpackie	-	-	-	-	1	-	-	-
10. Podlaskie	-	-	-	4	-	-	-	-
11. Pomorskie	-	-	-	18	-	-	-	-
12. Śląskie	29	6	1	6	1	1	-	1
13. Świętokrzyskie	2	2	-	-	1	1	-	1
14. Warmińsko-mazurskie	1	1	-	2	-	-	-	-
15. Wielkopolskie	3	-	1	2	-	1	-	3
16. Zachodniopomorskie	1	1	-	6	-	-	-	-
RAZEM	85	18	2	109	3	4	-	31

niez obszar, na którym stwierdza się zachorowania. W 2006 r. występowały one tylko w 2 województwach: świętokrzyskim i wielkopolskim, w 2007 r. w 3: śląskim, świętokrzyskim oraz wielkopolskim, a w 2008 r. już w 9: kujawsko-pomorskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, śląskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim. Stwierdzenie występowania serotypu O8 na terenie kraju jest istotne, ponieważ nie jest on charakterystyczny dla krajów europejskich. Ponadto powszechnie uznaje się, że zakażenia pałeczkami tego serotypu powodują nasilone objawy kliniczne. Jednym z elementów mogących świadczyć o cięższym przebiegu tych zakażeń jest wysoki odsetek hospitalizacji wśród chorych na jersiniozę wywołaną serotypem O8. W 2008 r. wyniósł on 81,8% i był o ponad 20% większy niż w przypadku zachorowań wywołanych serotypem O3. O cięższym przebiegu choroby może świadczyć również częstość występowania zachorowań na jersiniozę pozajelitową. Według danych za rok 2008, wśród zachorowań wywołanych przez *Y. enterocolitica* O8 odsetek postaci pozajelitowej wyniósł 18,2%, natomiast dla serotypu O3 – 3,4%. Ponadto zachorowania na jersiniozę pozajelitową spowodowane serotypem O8 występują u osób we wszystkich grupach wieku, a serotypem O3 wyłącznie powyżej 70 r.ż.

PODSUMOWANIE

1. W 2008 r. w Polsce zgłoszono 253 zachorowania na jersiniozę, tj. o 20 przypadków więcej niż w roku poprzednim. Liczba zgłoszonych przypadków wzrosła, choć mniej znacząco niż w latach 2006-2007.
2. Odsetek osób hospitalizowanych z powodu jersiniozy utrzymuje się na podobnym jak w latach poprzednich, wysokim poziomie. Wskazuje to na brak przeprowadzania laboratoryjnych badań diagnostycznych, zwłaszcza u osób o lżejszym przebiegu choroby i/lub nie zgłaszanie części zachorowań. Zgłoszenie większości przypadków stawowej postaci jersiniozy pozajelitowej z terenu jednego województwa wskazuje na niską zgłaszalność tej jednostki chorobowej w kraju, zwłaszcza z oddziałów szpitalnych o profilu reumatologicznym.
3. Zwiększająca się liczba zachorowań wywołanych serotypem O8 *Y. enterocolitica* na terenie Polski wskazuje na istnienie rozszanego ogniska epidemicznego.
4. Na 253 przypadki zachorowań wywołanych przez *Yersinia* spp. w 221 przypadkach dokonano izolacji patogenu. Jednak serotyp określono zaledwie dla 112 (50,7%) wyizolowanych szczepów. Choć jest to o ponad 10% więcej niż w 2007 r., to nadal należy kłaść nacisk na potrzebę uzyskiwania pełniejszej charakterystyki szczepów odpowiedzialnych za zachorowania w kraju. Pozwoliłoby to na lepszą ocenę sytuacji epidemiologicznej i ewentualne określenie źródeł zakażenia.

Otrzymano: 16.03.2010 r.

Zaakceptowano do druku: 18.03.2010 r.

Adres do korespondencji:

Dr Małgorzata Sadkowska-Todys

Zakład Epidemiologii

Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy

Zakład Higieny

ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa

tel. 022 54-21-215